

I 155443

BIBLIOTECA
C. C.
P. M. R.
Nr. ~~II 9269~~

PARTIDUL LIBERAL

ȘI

CHESTIA ȚĂRĂNEASCĂ

DESTĂINUIRILE UNUI FOST MAGISTRAT

IN

AFACEREA KOGALNICEANU

DE

TOMA DRAGU

DOCTOR IN DREPT DELA PARIS

FOST JUDECĂTOR-SUPLEANT LA TRIBUNALUL VLAȘCA

„SPERANȚA“ BUCUREȘTI
Institut de Arte Grafice STRADA PĂTRASCU-VODĂ, 3
1907

PREȚUL 50 BANI

329 (698) 92

BIBLIOTECA
C. C.
P. M. R.
Nr. 11-9569

PARTIDUL LIBERAL

ȘI

CHESTIA ȚĂRĂNEASCĂ

DESTĂINUIRILE UNUI FOST MAGISTRAT

N

AFACEREA KOGALNICEANU

DE

TOMA DRAGU

DOCTOR IN DREPT DELA PARIS

FOST JUDECĂTOR-SUPLEANT LA TRIBUNALUL VLAȘCA

~~25278/674/11~~
~~8678~~

bd 278388

„ SPERANȚA ” BUCUREȘTI
Institut de Arte Grafice STRADA PĂTRAȘCU-VODĂ, 3
1907

PREȚUL 50 BANI

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA
BUCURESTI
COTA 155 443

609/04

Re 235/12

B.C.U. Bucuresti

C20043275

PARTIDUL LIBERAL

ȘI

CHESTIA ȚĂRANEASCA

Destăinuirile unui fost magistrat în afacerea
Kogălniceanu

Afacerea Kogălniceanu, e oglinda limpede în care, ca nici odată, stă resfrântă, în adevărata ei culoare, starea de incoerență, de decădere morală, de lipsă de scrupul și de dispreț al legilor țării și libertății cetățenești, care constant a fost caracteristica așa zișilor noștri oameni politici. cărmuitorii țării noastre la strălucirea ei de astăzi: ruina materială care a istovit-o, dezordinea morală în care se zbate. De aceea, socotesc ca o lecție de morală publică absolut necesară, să desvălui opiniei publice cinstite: de ce au fost capabili acești oameni atunci, când un eveniment tragic, odată cu zguduirea din temelie a întregii stratificări a claselor noastre sociale, arată definitiv unde a dus ocărmuirea lor neprevăzătoare, dezordonată, impilatoare și nedreaptă.

Mărturisesc că hotărârea mea de a da la iveală adevărurile ce voiu spune aci, a fost multă vreme țărnută de naivitatea, de neiertat, ce am avut de a crede că guvernul liberal—cu toate crimele

odioase ce săvârșise în represiunea răscoalelor și cu toată greșala de a se fi dat captiv unui Parlament interesat—nu va da îndărăt să vină cu reforme serioase care să pună o stavilă reală exploatărei neumane a păturei țărănești, contribuind, astfel, la înălțarea materială și morală a celei mai merituoase și oropsite clase a Statului român.

Am așteptat, deci, până la publicarea proiectelor de reforme agrare ale guvernului, făgăduite prin manifestul regal din luna Martie, pentru ca astfel să mi se spulbere complect și această ultimă și neexplicabilă iluzie ce mi mai rămăsese.

Paginile acestor proiecte, menite să șteargă sângele țărănesc vărsat de guvernanți în represiunea răscoalelor, vin acum, cu incoherența lor, cu neantul lor, cu reacționarismul lor și mai presus de toate cu *scopul politic ce se urmărește îndărătul lor*, să închiege definitiv acel sânge pe mâinile roșului (de acum își merită numele) partid liberal. Sânge nevinovat a mii de suflete, din care cea mai mare parte nu aveau nici măcar vina de a se fi răscolat!

De acum, destăinuirea exactă a adevărului ia caracterul unei necesități istorice. E neapărată nevoie, într'adevăr, ca această prețioasă pagină din epilogul răscoalelor să fie bine și în amănunt deslușită. Istoria nepărtinitoare va putea avea, astfel, la îndemână, toate elementele unei hotărâri adevărate și drepte, atunci când va fi chemată să judece rece între sectele politice, care neîntrerupt ne-au împins în prăpastie și puținii democrați convinși cari au lucrat, modest dar real, la aducerea clasei țărănești, la nivelul unei clase de progres: puternice, conștiente și luminate.

* * *
Firul afacerii Kogălniceanu, în trăsături gene-

rale, se desfășoară astfel: Partidul liberal, — format în majoritate din reacționari — ¹⁾ dar care numără, din nenorocire, în sânu-i pe Spiru Haret, un democrat îndrăzneț și sincer, și pe C. Stere, un democrat cu oare-care independență și cu bune intenții, — pășea la putere sub povara unei acuzări și sub amenințarea unui reproș.

Acuzarea îi venea, conform sistemului, din partea opoziției conservatoare: că ar fi instigat printr'unii din fruntașii săi, pe țărani la răscoale, pentru ca ast'el să-și facă drum la putere. Reproșul se putea ivi din partea Coroanei, care în tot cursul lungii sale domnii, se deprinsese cu credința vizionară, că partidele, pe care sistematic le chemase sau le izgonise de la putere, — după cum o lingușiseră sau o mânjiseră, — clădiseră trainic temelii Statului român, prin urmare gloria acelei Domnii, pe armonia dintre toate clasele sociale, deopotrivă apreciate și îndreptățite. De aci gogorița instigatorilor independenți, scornită de guvernul liberal, ca unic mijloc de apărare, contra unora, și de justificare eventuală față de ceal'altă. Prin arestări de instigatori neînregimentați în partidul liberal, guvernul voia să arăte opoziției, cât de nefundate erau atacurile ei, iar Regelui, că mâini criminale anarchiste ²⁾ au turburat buna pace și starea înfloritoare a

1) Numai așa se explică, în fond, toate actele lui, de la răscoale încoace.

A se vedea ultimile pagini ale acestor destăinuiri

2) Ordin fusese dat instrucției ca să dovedească și existența de comploturi streine: rusești sau bulgărești, în solda cărora să fi fost instigatorii români. — A se vedea, în acest sens, încercarea neisbutită a judeului instructor Ef. Antonescu, delegat la Vlașca. Dacă întreaga ordonanță, a acestuia, o perlă de logică judecătorească, e demnă de cetit, apoi partea aceasta e demnă de neprețuit.

clasei țărănești, la care o aduseseră partidele politice, stâlpii neclintii ai glorioasei sale Domnii.

Numai așa se explică, de ce, de la început, mrejele poliției și ale justiției se îndreptează numai în potriva a trei iubitori reali ai țărânilor: Vasile M. Kogălniceanu, C. Mille și Nicolae Iorga. Incercările de a încurca penalmente pe Iorga și pe Mille, amorțesc însă, odată cu ideia lor. Iorga îi înghiață prin teama de scandalul ce s'ar fi pornit în țară, din partea curentului favorabil, ce și a creat printre studențime. Mille le închide gura prin arma puternică ce are la îndemână, ziarul *Adevărul*, pe care în totdeauna a pus o în serviciul democrației și al cauzelor drepte. Acuzarea în potriva lor, nu se menține de cât prin presa partidului.

Singur Kogălniceanu, democratul sânguitor, cumpănit și sincer, rămâne netemut. Asupra-i se îndreptează deci, ca fiara asupra pradei, toată urzeala inveninată și monstruoasă a înscenării liberale. El *trebuie* să ispășască totul, el să spele infamiile și păcatele celor ce-l urmăreau și pe ale tuturor.

* * *

Primele cercetări în potriva lui Kogălniceanu, încep la București, în surdină. Se simțise nevoe ca judecătorii însărcinați cu afacerea, să fie cât mai apropiați de Ministerul Justiției. Aci trei judecători de instrucție cercetează convoiuri întregi de țărani răsculați din partea nordică a județului Vlașca — pe când Kogălniceanu e pus sub privighere polițienească în casă, — încercând astfel pulsul pentru lansarea mandatului de arestare contra acestuia. După trei săptămâni de trudă însă, ei se înfățișează cu mâinile goale înaintea

procurorului general, Grigore Ștefănescu, devenit celebru cu prilejul instrucției răscoalelor din circumscripția sa (o celebritate pe care de sigur, nimeni nu i o invidiază) și înaintea Marelui logofăt al dreptăței: dl. Toma Stelian.

Cu dosarele în mână, judecătorii arată că cea mai mare parte, din sutele de țărani instruiți, nici n'au auzit de numele lui Kogălniceanu. ¹⁾

Desperarea e mare. Intregul guvern pălește. Dacă Kogălniceanu nu poate fi arestat, acuzarea opoziției își va urma cu mai multă putere cursul. Cauzele adânci și reale ale răscoalelor țărănești vor ieși deasupra ca untdelemnul. Bunul renume al țării, va rămânea compromis în străinătate.

Dar, Messia apăru. El se numește Eftimie Antonescu, judecător de ședință la tribunalul Ilfov.

Acesta e magistratul, care își luă trista însărcinare de a zvârli în închisoare pe un om nevinovat, învărtind prin mijloace medievale instrucția în sensul gășirii vreunei umbre de probă contra lui. Il numesc aci judecător medieval pe următoarea temeinicie. Din desbaterile publice ale curței cu juri de Vlașca, sesiunea Iunie și Septembrie, a rămas definitiv stabilit, că acest magistrat, în loc să adune probele acuzării în

1) Dintr'o convorbire ce-am avut mai târziu cu unul din acei judecători, pe care nu-l numesc aci, de teamă să nu cadă victima politicianilor de la guvern, am căpătat convingerea că în mare parte, mulțumită perspicacității și buneii lui credințe, instrucția a putut fi dreaptă la București. „Bine ai judecat, îmi spunea el, făcând divergență în afacere, pentru că ceea ce se impută lui Kogălniceanu sunt fapte de propagandă politică constituțională, care nici când nu pot fi calificate de provocare la răscoale. Antonescu se face că confundă propaganda politică cu ațâțarea la rezel civil, două lucruri esențialmente deosebite”.

răscoale mergând la fața locului, în județ, ¹⁾ cum o cerea natura afacerilor, se instalase în chiar localul arestului preventiv, unde storcea *adevărul* prin următoarele mijloace inchiziționale :

1) Refuzând de a atașa la dosare acte și de a consemna declarații favorabile acuzaților. Astfel cred că, între altele, își amintește de scrisoarea ce i-a fost înaintată cu raport de către căpitanul Botez, din geniu, în afacerea preotului D. Tecucianu, din Gălățeni, prin care proprietarul devastat, d. Georgescu, ruga pe preot să ia sub ocrotirea sa lucrurile și vitele ce-i mai rămăseseră după devastare, și din cuprinsul căreia reeșia definitiv nevinovăția preotului. D sa a refuzat să coasă acea scrisoare la dosar, apostrofând pe nefericitul, care îi încăpuse pe mâini și care îl implora să i-o dea cel puțin lui, pentru ca să se poată apăra la jurați, cu vorbele : taci popo, că nu ți-e favorabilă !

2) Refuzând să asculte vreun martor în descărcare. Intr'adevăr e un fapt notoriu cunoscut că în toate afacerile ce a instruit n'a ascultat un singur martor al apărării. Și desigur n'a uitat cazul învățătorului Ionel Popescu, din Cucuruz, pe care l'a ținut arestat luni de zile numai pentru că îl rugase să-i admită martori cu care să dovedească cum că nu numai că nu luase parte și nu îndemnase pe săteni la răscoale, ba din potrivă că el arestase pe falșii studenți cari răsculaseră comuna sa. ²⁾. Cuvinte la cari conștiin-

1) Cum de altfel au procedat mai toți judecătorii de instrucție în afacerea răscoalelor, și au avut succese pe cari nu le-a cunoscut instrucția, pe comandă, dela Vlașca.

2) Fapt pe care l-a dovedit complet la jurați, unde a fost achitat, după o desbatere de un sfert de oră ; ca și preotul Tecucianu și învățătorul Stan Crudu.

ciosul jude a răspuns : „Să nu fii obraznic ! Pentru asta am să te țin la închisoare cât oi vrea“. Și s'a ținut de cuvânt, pentru că îi trebuiau neapărat arestați preoți și învățători, care să fi avut relații închipuite cu Kogălniceanu.

3) Instruind pe preveniți, sub teroarea jandarmilor și a soldaților care îi aduceau bătuți morți, stând gata să-i ia din nou la torturi, dacă nu declarau că au instigat, că au pus loc, ori că au avut relații cu..... oamenii lui Kogălniceanu.

Imi amintesc și acum de mirosul de iodoform cu care umpleau sălile Tribunalului, convoiurile de țărani, aduși la confirmarea mandatelor, pe când instruia d-l Antonescu. Asemenea umanul judecător, pusese de i se instalase un fel de cameră-cuptor, în localul arestului preventiv, unde erau afumați cu ardei pisat, arestații slabi de constituție sau schilozi, pe care nu-i puteau schingiui jandarmii, de teamă să nu-i trimeată pe lumea cealaltă. Prin întrebuintarea acestui mijloc, care îl va onora toată viața, isbutise să smulgă mărturisiri favorabile acuzărei dela învățătorul cocoșat Stan Crudu din com. Băbăița. Toate aceste fapte, pe care le consemnez aici, pentru ca să se știe, cum se opera în adunarea probelor contra lui Kogălniceanu, nu vor putea fi negate, întru cât ele au fost dovedite cu martori înaintea juraților de Vlașca, asupra cărora a produs o puternică impresie.

De aci, în mare parte, întreaga serie de achitări, spre cinstea acestor judecători conștiinți.

* * *

Conform angajamentului semet ce își luase că va scoate pe Kogălniceanu vinovat, judele instructor Antonescu lansează în contra-i mandatul

de arestare salvator pe ziua de 5 Aprilie, iar la 7 ale aceleiași luni, el e adus, pentru prima oară, spre confirmare înaintea Tribunalului, din care făceam parte ca supleant. Președintele, d-l Alexandru Peretz, greu bolnav, lipsea; așa că mandatul urma să fie judecat de mine și de d-l Alex. Procopiu, judecător de ședință. Nu cunoșteam nimic din dosarul afacerii, cum de altfel nu cunoșteam nici chiar din vedere pe *acuzat*. În principiu însă, idea că un publicist de merit, un fost deputat al țărănimei și un om care purta numele unui bărbat de stat ilustru, ar fi cauza dezastrului răscoalelor, mă turbura și mă înăsprea. Într-o astfel de atmosferă sufletească, din partea Tribunalului, fu introdus Kogălniceanu, alături de Al. Vălescu, spre judecarea mandatelor. Avocații Petre Grădișteanu și N. Pascal, azi deputat al colegiului III de Vlașca, îl asistau. Judele instructor Antonescu, contrar legii, intră în camera de consiliu, alături de procuror, punând la dispoziția Tribunalului două mari teancuri de hârtii cusute, așa zise acte acuzatoare, — pe care, în urmă am aflat aceasta, le adunase din coșul redacției „Gazetei Țăranilor“, din Mușetești-Argeș, — și un raport scris cu punctele de acuzare; într'un cuvânt: tot bagajul pe care se fundau mandatele de arestare.

Avocatul Grădișteanu cere, conform legii asupra libertății individuale, să se pună la dispoziția apărării dosarul afacerii. D-l Antonescu, care n'avea ce căuta în camera de consiliu, ia cu delăsine putere, cuvântul, spunând că Tribunalul nu e obligat să comunice apărării dosarul, de oarece legea (admirăți-i logica!) nu dă apărării, decât dreptul de a discuta sumar bazele mandatului de arestare. Surprins de tăria acestei argumentări,

observ d-lui jude că, pentru ca apărarea să poată face critica sumară a materialului acuzației, substanța acelei critice va trebui de sigur să o ia din dosarul afacerii. Mintosul jude pleacă capul, mai ales când D-l Grădișteanu adaugă: „Mă rog, dar am dori să știm înaintea cui suntem chemați să ne judecăm aici: înaintea D-voastră, care nu puteți asista la desbateri, ori înaintea onoratului Tribunal?“. Rușinat, lasă dosarul și gata să plece ne face atenți că: de curând a citat o serie de martori din Moldova, cu cari va dovedi complet vinovăția lui Kogălniceanu, așa că a-l pune în libertate acum ar însemna zădărnicierea complectă a adunării probelor acuzației¹⁾.

Se incredeștează dosarul pentru câteva minute apărării.

La desbateri, procurorul invocă motivele obișnuite la confirmările de mandate: interesul instrucției ca acuzații să nu aibă contact cu nimeni și liniștea societății turburate. Apărarea stăruie asupra puținei seriozități a așa ziselor probe din dosar și declară că Kogălniceanu se va pune or când la dispoziția instrucției.

Deliberarea Tribunalului durează mai bine de două ore, în care timp, confruntez punct cu punct raportul scris al instrucției cu piesele corespunzătoare din dosar și nu găsesc nimic, dar absolut nimic, care să poată servi de bază serioasă unei acuzați pornită pentru art. 47 și 81 din codul penal. În consecință, vestesc pe colegul meu că o instrucție pornită pe asemenea baze antijuridice nu poate ține un moment pe acuzați în închisoare.

1) Or afirmarea aceasta era un neadevăr incalificabil căci din dosarul afacerii se vede că n'a ascultat nici un martor din Moldova, nici chiar prin comisii-rögatorii. Afirmarea sa n'avea deci alt scop, decât să influențeze pe Tribunal în hotărârea ce avea să dea.

D-l Procopiu observă aproape textual : că într'adevăr probe nu prea sunt în potriva prevenițiilor, dar, cum instrucția e la începutul ei și cum nu Tribunalul are ultimul cuvânt în afacere, ci Camera de punere sub acuzare, e de părere că trebuie să confirmăm mandatele. N'am crezut de cuviință să mă inclin înaintea argumentării colegului meu, de care mă leagă doi ani de viață judecătorească plăcută, petrecută împreună, și ca atare am fost *pentru infirmarea ambelor mandate*.

Divergența era deci virtual declarată. Se trimite după un avocat, care să completeze Tribunalul, pentru ca soarta mandatelor să poată fi decisă în aceeași zi.

Cum însă era Sâmbătă, zi în care nu se fixează procese, nu se găsește nimeni la barou. Așa că, forțamente se amână... pronunțarea sentinții pe Luni, 9 Aprilie.

Divergența însă e imediat cunoscută la București, unde produce, în cercurile dirijuitoare și interesate ale partidului liberal, o impresie penibilă, după însăși mărturisirea făcută mai târziu de d-l Toma Stelian, cum se va vedea mai la vale ¹⁾.

1) Dovadă despre aceasta mai sunt și următoarele fapte caracteristice : D-l Nicolae Pascal, Luni la judecarea divergenții părăsește pe Kogălniceanu, «fiind amenințat dela centru, după propria sa mărturisire, ce mi-a făcut mai târziu, că va fi exclus din partid dacă va continua să-l apere». Iar d-l C. Dimulescu, deputat și fruntaș liberal la Vlașca, devenit în urmă avocatul lui Kogălniceanu, mi-a declarat următoarele : «Am fost solicitat în incinta Camerei de d-l Ionel Brătianu să renunț la apararea lui Kogălniceanu. I-am răspuns că d-sa e ministru de interne la București, iar nu la baroul de Vlașca al căru decan sunt eu».

Așa spera d-l Ionel Brătianu, cel mai reacționar ministru de interne, pe care l-a avut țara după Radu Mihai, să obțină condamnarea lui Kogălniceanu !

Luni divergența e pronunțată public, iar d. judecător de instrucție Stelian Bonea, un magistrat cu tact, pricepere și nepărtinire, dar un magistrat amovibil, completează Tribunalul pentru rezolvirea ei.

După desbateri, deliberarea e lungă, de vre o câteva ceasuri, îmi pare, în care timp d. Alex. Procopiu continuă să afirme că probe nu prea sunt, dar că totuși, cum nu Tribunalul are ultimul cuvânt, mandatele trebuiesc confirmate. D. Bonea crede, de asemenea, că confirmarea se impune în interesul instrucției: ca să poată descoperi probele necesare acuzării. Notez că înainte de a se pronunța confirmarea mandatelor cu majoritate, d. Procopiu, vădit îngrijorat, adresându-se d-lui Bonea, îi spune: „Dragă Boneo, spune tu lui Antonescu, fiindcă îl vezi mai des, să dea cât mai repede o ordonanță de neurmărire, pentru că cu probele ce are în dosar merge la o achitare sigură la jurați“. Dau aceste vorbe textual, așa cum le-am notat, ca toate destăinuirile coprinse aici

* * *

Prin confirmarea mandatului, guvernul răsuflă, dar.... răsuflă numai pe jumătate, fiindcă *divergența* isbutise să facă opinia publică atentă asupra înscenării urzită de născocitorii de instigatori. Un moment însă, corabia fusese p'aci... p'aci să ia apă. Din cercurile liberale locale aflu că Ministrul Justiției, drept pedeapsă ar fi hotărât să mă elimine din magistratură. La câteva zile însă, după divergență, întâlnind pe d. Jean T. Ghica, prefectul de Vlaşca, — care în afacerea răscoalilor a lăsat justiția singură să-și ia răspunderea instrucției, și prin aceasta întregul ei nesucces la jurați, — d-sa mă întreabă dacă nu socotesc că

ar fi bine să mergem împreună la Ministrul Justiției, unde să mă explic asupra motivelor meu de a vedea în afacere, de oarece e informat că am fost ponegrit acolo. Nu știu dacă propunerea venea dela d-sa sau dela Ministru, am primit o însă, pentru că astfel mi se da ocazia de a-mi spune cu convingere opinia cu privire la răscoale în fața aceluia care ținea în mână frânele instrucției.

Intrevederea avu loc Joi dimineața, 19 Aprilie, în palatul Consiliului de miniștri, în sala cea mare. D-l Ghica era față.

Ministrul foarte amabil, — o amabilitate pe care însă în urmă actele sale față de mine n'au justificat'o, — își exprimă mulțumirea de a mă cunoaște și dela început declară că l'a mirat mult gestul în afacerea Kogălniceanu.

Imi aduce însă laude asupra purtării mele ca judecător, în general, de oarece din informațiile luate «n'a cules de pretutindeni de cât cuvinte de laudă pentru mine». Mirarea i-a fost cu atât mai mare și mai surprinzătoare cu cât gestul venea dela un cunoscător într'ale Dreptului penal, dela un conferențiar al Facultăței de drept. Greșala mea, spune d sa, a provenit din faptul de a fi judecat în această afacere ca într'o *cauză ordinară*, pe câtă vreme fapta lui Kogălniceanu, ale cărei urmări au sguduit din temelie întregul edificiu al statului, e o *crimă cu totul gravă, excepțională*. Judecând, eu trebuia să știu seamă de interesele grav atinse ale societăței, înainte și mai presus de orice. Am răspuns d-lui Ministru că eu cred că un judecător, când o afacere penală vine înaintea sa, n'are să se ocupe dacă ea e ordinară ori extraordinară, ci pur și simplu dacă e *penală* înainte de toate, adică dacă împotriva omului care e sub povara unei învinuiri crimi-

nale se aduc indicii serioase de probe de așa natură în cât să legitimeze mandatul, fundat de un text precis din codul penal, care îi răpește libertatea. — Iată o nouă greșală a d-tale, aceasta tehnică. Ca judecător chemat să se pronunțe asupra unui mandat de arestare, d-ta trebuia să ai în vedere interesul adunării probelor sprijinitoare ale mandatului, iar nu valoarea lor, cât și interesul iminent al societății de a înlătura din sânul ei pe cei ce au turburat-o.

Am răspuns că interesul adunării probelor nu poate avea precădere de cât atunci când *a priori* acestea au caracterul elementelor substanțiale ale crimei precise pentru care cineva e acuzat. De aceea chestiunea fundamentală ce trebuie examinată în asemenea materie îmi pare a fi însăși *calitatea* probelor cuprinse în dosar. Căci, altfel, ce interes ar mai avea instrucția să adune niște probe cari, prin natura lor, n'ar duce la dovedirea crimei, pe care e fundat mandatul de arestare? Or, în afacerea Kogálniceanu probele, prime și principale, adunate, nu duc decât la dovedirea unui fapt de propagandă politică, îngăduită de Constituție, necum la o vină criminală. Iar în ce privește interesul superior al societății de care îmi vorbea d. ministru, am adăugat că tocmai liniștea societății cere ca lumină să se facă asupra *cauzelor reale* ale răscoalelor, pentru că numai atunci pașii celor chemați să rezolve chestia agrară vor putea fi îndreptați spre îmbunătățirea simțitoare a soartei clasei țărănești.

— Firește, dar gestul d-tale e de natură tocmai de a ne împedica să cercetăm și acele cauze reale spre a le îndrepta. „*Cu divergența d-tale ne-ai opărit*. Eu și cu d. Brătianu, ca mai tineri, am răbdat-o, dar bătrânul Sturdza a fost

adânc afectat. Ne ai dat o lovitură puternică, și iată pentru ce. D-ta știi că din primele zile ale venirii noastre la putere opoziția ne-a acuzat că noi am ațâțat pe țărani la răscoale prin câți-va membri marcanți ai partidului. Fapt care ne-a împiedicat să luăm imediat măsuri împotriva adevăraților instigatori, căci atunci ni s'ar fi strigat: Căutați instigatorii aiurea, ca să vă acoperiți pe voi. Odată atacurile mai domolite, am și luat măsuri contra lui Kogălniceanu și Vălescu, iar d ta, prin divergență, vii și dai opoziției arma de care tocmai avea nevoie“.

Am răspuns că actul meu a pornit din adâncul conștiinței mele de magistrat nepărtinitor, fără vre-o preocupare de consecințele lui politice. Iar dacă într'adevăr prin aceasta am dat indirect o lovitură partidului liberal, o regret sincer, pentru că în familia mea, am fost crescut în tradiția liberală și personal am o mare stimă pentru mulți membri ai acestui partid, ale căror idei înaintate le împărtășesc. Ministrul păru atins de sinceritatea declarației mele și își exprimă speranța că îmi va fi posibil să *corijez* gestul meu atunci când mandatele vor fi aduse spre reconfirmare. I-am explicat că îmi va fi imposibil să reviu asupra primei mele opiniuni, dacă probe de altă natură decât cele coprinse în dosar nu se vor aduce împotriva lui Kogălniceanu și Vălescu. Dacă însă, într'adevăr, acele probe se vor fi găsit, atunci voi reveni fără înconjur asupra opiniei mele dela 7 Aprilie. În aceleași condiții însă, voi prefera mai bine să nu iau parte ca judecător la cererea de reconfirmare a mandatelor. D. Toma Stelian a găsit de cuviință să nu spună nimic asupra vorbelor mele, dar a adăugat: „*Bine și eu zic că la rigoare s'ar putea susține că im-*

potriva lui Kogălniceanu nu sunt probe suficiente, dar cât privește pe Vălescu culpabilitatea lui e cu desăvârșire stabilită“.

Subliniez aceste cuvinte textuale, pentru că ele pun în cea mai revoltătoare lumină, înscenarea odioasă a guvernului liberal contra lui Kogălniceanu. Intr'adevăr, din dosarul afacerii se știe că dacă, prin mijloacele arătate mai sus, se isbutise să se smulgă în cursul instrucțiunii câteva declarații de martori — hibride și absolut contradictorii, luate în parte sau comparate între ele ¹⁾, care în nici un caz nu puteau duce pe Kogălniceanu la jurați pentru crima ce i se impută; contra lui Vălescu nu se putuse face nici atâta. În tot voluminosul dosar cu depunerile martorilor, fapt extraordinar pe care singur judecătorul Antonescu ar putea să l explice, nu e decât de două ori vorba despre Vălescu, fără ca și atunci să-l acuze cineva. Singur Ion Florescu, coinculpat, declarase într'o vreme, în dosarul fondului, ceva vag contra lui, dar și acea declarație a fost retractată în urmă, de repetite ori, la confruntări.

Ministru însuși recunoaște deci că acuzarea contra lui Kogălniceanu nu putea fi susținută; fără ca aceasta să-l determine, firește, să pună capăt urmăririi incalificabile pe care el însuși o pornise și o conducea cu îndârjire.

Intrevederea a luat capăt în termeni foarte cuviincioși, cu asigurarea din partea Ministrului: că să fiu liniștit că voi rămâne judecător la Vlașca.

* * *

Ziua de 5 Mai; când mandatele urmau să fie

1) Punctul acesta a fost examinat într'un articol ce-am publicat în ziarul „Adevărul” din 10 Iulie a. c.

95278/67

= 020043275 =

aduse din nou înaintea Tribunalului, spre reconfirmare, se apropia. Apropierea acestei date trebuia să mi aducă două surprize, cărora la o lună și jumătate le va urma plecarea mea din magistratură. E vorba de două vizite neașteptate ce mi s'au făcut la Giurgiu, în zilele de 2 și 3 Mai, în localul Tribunalului. Întâia de d. procuror-general Grigore Ștefănescu, iar cea de-a doua de d. I. G. Duca, fostul director al Băncilor populare, azi deputat liberal de Fălciu.

În ziua de 2 Mai, d. procuror general mă înștiințează că după ședință, ar dori să'mi vorbească.

D-sa mă găsește în camera de consiliu împreună cu d. Alex. Procopiu, și mă roagă să trecem amândoi în sala de ședințe, unde nu era nimeni.

Aci îmi ține următorul limbagiu: „Viu din partea d-lui Ministru să vă întreb dacă mai țineți făgăduiala ce i-ați dat luna trecută de a reveni asupra opiniei d voastră în afacerea Kogălniceanu, al cărui mandat va veni în curând spre reconfirmare“.

Turburat de această întrebare, opresc pe d. procuror general cu cuvintele: Sunt absolut surprins de cele ce-mi comunicați, de oarece, la întrevederea ce-am avut, n'am dat d-lui Ministru o astfel de făgăduială, ci i-am spus numai că, dacă probele din dosar vor rămâne aceleași, eu nu voi mai lua parte la judecarea mandatelor; a căror reconfirmare va fi, de altfel, asigurată, întrucât aceiași judecători cari le-au confirmat, vor fi chemați să se pronunțe și acum. Adăogând sunt gata să mă prezint din nou d-lui Ministru, că înainte de 5 Mai, spre a-i reaminti lămurit cuvintele mele.

D. procuror general, ferindu-se să se pronunțe asupra propunerii mele, mă întâmpină cu un ton asigurător : Atunci nu mai e nici o piedică să intri d-ta la reconfirmare, de oarece probele zdrobitoare contra ambilor deținuți, se găsesc acum adunate în masă la dosar. Nimic nu se opune deci ca d-ta să revii asupra divergenței.

Răspund că până când nu îmi voi fi dat seama *de visu* despre valoarea acelor probe din dosar îmi este cu neputință să vorbesc despre schimbarea primei mele opinii.

— „Vă rog să mă credeți pe cuvânt, acele probe există acum complete..... Așa că, pot să duc un răspuns afirmativ d-lui Ministru?“.

— Nu, d-le procuror general, Eu nu pot să mi formeze o nouă opinie fără să văd dosarul și nu pot să o angajez înainte de ziua judecării mandatelor. De altfel, adaug eu, discuția e aproape zadarnică, dat fiindcă poimâne, 4 Mai, voi fi nevoit să mă absentez de la Tribunal fiind obligat să plec în județ, la o cercetare locală, care nu știu sigur dacă se va termina într'o zi sau două.

Așa că e foarte posibil ca în ziua reconfirmării să lipsesc dela Giurgiu.

— Bine, dar lumea o să zică că v'am gonit noi dela Tribunal spre a evita o nouă divergență.

— Aceasta nu se poate, întrucât din condică se vede că termenul cercetării, a fost fixat în primele zile ale lunii Februarie, deci într'o epocă anterioară răscoalelor.

Vădit mâhnit, d-l procuror general se îndreptază spre camera de consiliu, spunându-mi : „Va să zică d-ta ești definitiv hotărât să nu revii asupra primei opinii?“ li răspund că nu, atâta timp cât probele instrucției vor fi rămas aceleași.

În cameră se decide ca eu să plec neapărat

în cercetare și să nu mă întorc decât în ziua de 5 Maiu seara. M'am hotărât să procedez astfel pentrucă era inutil să mai judec un mandat a cărui reconfirmare era neîndoioasă, (aceiași judecători dela 9 Aprilie, fiind chemați să decidă de soarta lui) ; și apoi pentrucă eram sigur că lipsa mea dela Tribunal va produce o impresie cu mult mai puternică asupra opiniei publice nepărtinitoare, deja în deajuns de prevenită despre nevinovăția lui Kogălniceanu prin divergența din Aprilie).

Seara procurorul general, desperat, se întorcea cu rezultatul la București.

Dovada desperării sale și a îngrijorării Ministrului mi-a fost adusă a doua zi, 3 Maiu.

La o suspendare de ședință, sunt vestit că d-l I. G. Duca — toștul meu prieten de idei, azi urcat definitiv în căruța reacțiunii liberale — vrea să mi vorbească. Am venit într'adins cu automobilul dela București, imi spune d-sa, din partea Ministrului de Justiție, care te roagă să iei parte la reconfirmare și să revii asupra primei tale opi-

1) Notez, că după convorbirea cu ușa închisă, avută cu d-l procuror-general, d-sa a voit să-mi dea o dovadă palpabilă despre chipul greșit cum judecam în afacerea Kogălniceanu. Aceasta, punând, în fața mea întrebări unui convoi de țărani aduși spre confirmarea mandatelor: dacă nu i-a îndemnat Kogălniceanu, Vălescu și Florescu să se răscoale. Toți i-au răspuns că nici n'au auzit de asemenea nume și că dacă și-au luat lumea în cap, apoi au făcut-o fiindcă nu mai puteau răbda împilările arendașului Eftimiu (fratele bancherului din București). Imi amintesc cum unul dintre ei, foarte deștept, înșira plângând, condițiile de învoială ale numitului arendaș. Între altele, el spunea că acesta îi obliga la două zile de lucru, pentrucă culegeau urzici de pe moșie, fapt dovedit în urmă la jurați.

Cititorul va judeca singur de succesul încercării d-lui procuror general !

niuni în afacerea Kogălniceanu. Ministrul, foarte îngrijat de răspunsul tău de ieri, care i-a fost comunicat de procurorul general, te roagă să nu uiți angajamentul ce ți-ai luat față de dânsul. Scandalizat de afirmarea (acum nu mai aveam nici o îndoială) ce îmi venea din partea d-lui Ministru, că eu i-ași fi făgăduit că voi reveni, la reconfirmare, asupra primei mele opiniuni, am explicat în amănunt prietenului meu, ce am vorbit cu Ministrul și care sunt rațiunile puternice care mă împiedică de a-mi schimba opinia; și revoltat am încheiat: „Te rog să comunici d-lui Minisru, că atunci când îmi voi schimba opinia, pornită din adâncă mea convingere că Kogălniceanu nu e vinovat, sub amenințarea cuțitului ce mi se pune la gât, o voi însoți și de demisia mea din magistratură; căci un judecător, care, în aceleași condițiuni, judecă, la interval de o lună, în aceiași afacere, în două feluri absolut contradictorii, n'are ce mai căuta pe scaunul său. ne mai meritând astfel nici stima, nici încrederea justițiabililor“.

Nu știu câtă putere și câtă revoltă sufletească voi fi pus în rostirea acestor cuvinte, dar pare că ele au atins pe fostul meu prieten, care la despărțire, îmbrățișându-mă, mi a spus: „bine faci, te înțeleg și te felicit“.

Firește, mandatul care ținea pe Kogălniceanu în închisoare, a fost reconfirmat fără nici o dificultate. Apărătorii lui însă au protestat că se împiedică judecătorii naturali de a veni la Tribunal să-și facă datoria pentru care au jurat.

Așa că... marele instigator, capul tuturor re-
lelor, omul care prăvălise țara în prăpastie fu
ținut în închisoare până la... *amnistie*.

În interval însă mandatul său fu pentru a treia oară judecat, în ziua de 2 Iulie, de data aceasta de către curtea cu juri, din care eu, de câteva zile numai, lipseam. Intr'adevăr pe ziua de 27 Iunie fusesem silit să părăsesc magistratura 1).

1) Iată textul demisiunii ce am înmănat d-lui Ministru al Justiției în acea zi :

Domnule Ministru,

Subsemnatul, fost judecător supleant pe lângă Tribunalul Vlașca, actualmente transferat substituit la Tribunalul Gorj, cu onoare vă înștiințez că nu pot primi acest post. Tot de odată fie-mi îngăduiți, Dompule Ministru, ca odată cu această să precizez și motivele care mă determină să părăsesc magistratura. Excelența Voastră știe foarte bine că a trece fără consimțământul lui pe un magistrat din supleant într'un post în care a debutat acum doi ani, și în acelaș timp a-l trece într'un oraș departe de București, unde avea mare interes să vină, fiindcă profesa un curs la facultatea de Drept — însemnează a-l diminua moralmente și astfel a-l sili să părăsească magistratura. Mă simt nevoit să o fac, d-le Ministru, dar o fac cu mâhnire în suflet și cu conștiință limpede de om integru care și-a închinat, fără rezervă, munca și cultura lui, celei mai înalte misiuni sociale din care îmi făcusem un adevărat cult.

Căci e bine să se știe, d-le Ministru, că disgrația pentru magistratul, despre care, după însăși expresiunea d-voastră, «n'ați cules decât cuvinte de laudă», nu se datorește de cât curajului ce a avut să creadă că un om stă pe nedrept arestat la Giurgiu.

Am prea mare respect pentru personalitatea eminentului meu fost profesor de drept comercial, pentru ca să mi închidui un moment că disgrația cu care mă lovește e opera sa personală. Din potrivă sunt convins că *aceleorași persoane*, cărora deținutul din Giurgiu datorește direct lunile de închisoare preventivă, datoresc și eu lovitură primită. Va veni însă un timp în care se va vedea, d-le Ministru, cât de neputincioasă a fost ambițiunea îngrijitoare a unui magistrat căruia îi acordați o prea mare încredere, și cât au fost de dăunătoare interesului public angajamentele nereflectate ale unui înalt, dar plecat ma-

Acelaş Ministru al Justiţiei care la 19 Aprilie mă asigurase că voi rămâne judecător la Giurgiu. mă transformase, pe ziua de 33 Iunie, din supleant de Vlaşca, *substitut-moralizator* al Tribunalului Gorj. Drept pedeapsă că nu voisem să-mi calc pe conştiinţă la 5 Mai, şi totdeodată ca să scape de prezenţa mea în curtea cu juri, din care făceam parte, înaintea căreia trebuia să se înfăţişeze pentru a 3-a oară mandatul lui Kogălniceanu, pre judecare.

.....
 Dela 2 Iulie, eram avocatul lui Kogălniceanu ; şi chiar în acea zi a trebuit să dau pentru prima oară piept cu d l procuror-geueal, cu marele pontif al acuzării. Cred că această primă întâlnire i a fost aşa instructivă, încât ar fi dat mult să nu se mai vadă încăodată acuzând, mai ales că acea dată urma să aibă loc în Septemare, înaintea curţii cu juri. Amnistia, ca o mână cerească, a venit însă şi i-a luat această ucigătoare piatră de pe inimă. Prin acest act i s'a evitat poate un eventual leşin sub loviturile crude

gistrat, pe care şi le-a luat faţă de d-voastră, în chestia răscoalelor ţărăneşti din Vlaşca.

În curând se va vedea — chiar fără ca eu să mai fac parte din Curtea cu Juri de Vlaşca — cum acest din urmă magistrat a isbutit să vă inducă în eroare în ce priveşte pe un om contra căruia nu sunt probe serioase de culpabilitate, dîndu-mă în acelaşi timp pe mine ca un factor al eventualei lui achitări.

Vă mulţumesc, d-le Ministru pentrucă disgrăţia ce mia-ţi arătat ca magistrat datorese libertatea de a-mi spune şi eu cuvântul într-o apărarea unui om pe care îl cred năpăstuit.

Astfel se va şti că au mai fost judecători în ţara românească, cari n'au voit să-şi plece conştiinţa lor decât înaintea convingerii lor adânci şi drepte

Din nefericire se vede însă că pentru asemenea oameni nu există nici un loc în magistratura ţării noastre.

ale adevărurilor ce i s'ar fi spus acolo, în public, la lumina zilei, din care numai o parte au luat loc aici.

Iată pentru ce, din toate punctele de vedere, actul amnistiei a fost o mare pierdere pentru moralitatea publică. Meșteșugarii cei mari ai sugrumărei libertății unui cetățean nevinovat sau răsgândit și au preferat condamnării publice, a crimei ce urziseră, spălarea prin propriile lor mâini a propriilor lor păcate. Căci trebuie să se știe că prin decretul regal *lor* și-au acordat amnistia, propria lor crimă ei singuri și au iertat-o. Kogálniceanu nu avea nimic pe conștiință de ispășit, nici o crimă de amnistiat. Dar, dacă ei înșiși s'au iertat, Kogálniceanu nu'i putea ierta, și, odată cu el, nici apărătorii lui, Ne măgulește, deci, pe toți gândul că: nu puteau să-și dea o pedeapsă mai dureasă decât fugind de judecata publică a crimei închipuie pentru care ne țineau în închisoare. Și ce ușor le ar fi fost — dacă ar fi crezut un moment în vinovăția noastră — să ne excepteze pe noi, instigatorii principali, din actul amnistiei, alături de învățători, preoți și funcționari! 1). Căci ce lucru mai natural și mai logic decât să ierți turma inconștientă pe care noi . . . o dusesem la răscoale, și să menții sub acuzare pe cei ce, ca să întrebuițez vorbele raportului de amnistie al ministrului justiției, sub nici un cuvânt „nu

1) De aceea, d. Toma Stelian nu cutează să motiveze, în raportul prin care cere amnistia dela Rege, de ce trebuie puși în libertate agenții provocători. „Ca o urmare naturală (!) a acestei amnistii (a autorilor materiali ai răscoalelor), spune d-sa, vor fi amnistiate de asemenea, faptele de provocare ale celor ce au fost acuzați „ca autori morali ai atentatelor contra siguranței Statului“. Ca o urmare naturală!!!

puteau fi socotiți ca simpli rătăciți“ : pe un om cult, pe un fost deputat, pe un publicist !

* * *

Fuga de judecată sub norul amnistiei, era însă fatală, cum fatală fusese goana după instigatori inchipuiți și cum fatale vor fi, în general, toate actele incoherente și nesăbuite ale partidului liberal față de țărănime de la venirea lui la putere și până la... reformele agrare ce ne înfățișează. Un întreg lanț de semne vădite ale crizei ascunse și ireparabile în care se zbate acest partid din ziua venirii lui la putere, svârcolirile agoniei în impasul în care singur și de bună voe s'a vârat. Lămuresc. Cum e firesc că o îndreptare reală a stărei intolerabile (sub toate raporturile) a clasei țărănești nu poate fi decât urmarea necesară a a acordării votului obștesc acestei clase ¹⁾ și cum se știe că liberalii reacționari, au dat totdeauna înapoi de la realizarea acestei reforme antemergătoare — de teamă, în formă ²⁾ că țărănimea n'ar fi destul de pregătită pentru mânăuirea acestei arme delicate, — singura cale ce le rămânea să apuce după răscoale nu putea fi decât aceia pe care de fapt au urmat-o.

În manifestul dela 13 Martie să nu sufle un cuvânt despre drepturile politice la care aspiră

1) Punctul acesta a format obiectul articolului : „*Le vrai sens de l'amnistie*“, ce am publicat la 6 Septembre în „*Courrier Européen*“.

2) În formă, pentru că de fapt e teama justificată a partidului liberal că va fi zdrobit de partidul țărănesc, ce necesar s'ar forma ca o consecință a acordării votului obștesc țărânimei. În plus lenea tuturor oamenilor noștri politici, ca să nu-i zic altfel, care îi determină să urce la putere pe scara umilitoare dar scurtă a palatului, în loc să apuce calea lungă dar onorabilă a propagandei politice în masele populare.

țărănimea; în instrucția răscoalelor să umble după instigatori, îmbrobodind astfel cauzele reale ale devastărilor și menajând pe proprietari; mai apoi să acorde amnistia spre a liniști spiritele din nou agitate la sate; iar la urmă ca o încoronare a toate, să acorde despăgubiri exploatatorilor, (fără să seagândească un moment la miile de familii țărănești rămase orfane și pe drumuri în urma masacrelor criminale orânduite de însuși partidul liberal ¹⁾ și să aducă parodia de reforme agrare, a căror însemnătate într'adins o umflă, spre a masca vidul lor și scopul lor politic. Atâtea stadii ale greșelii ireparabile a partidului liberal: de a fi scăpât definitiv *unica ocazie* pe care i-o ofereau evenimentele, de a-și clădi temelia, odată pentru totdeauna, pe cea mai numeroasă și mai trainică clasă a Statului, pe țărănime, introducând o în arena publică armată în loc de bâta devastatoare, cu dreptul de a vota.

Din această cauză — cum dela răscoale grosul proprietarilor și-a îndreptat pașii spre conservatori, — partidul liberal se găsește azi lipsit de sprijinul real și sigur al vre-unei clase sociale. Clădirea lui stă azi clătinată în vânt.

De aci încercarea guvernului de a face din proiectele agrare un mijloc de influență hotărâtoare asupra clasei stăpâne a solului, singura care prin forța sa electorală, decide de soarta unui partid.

Principiile sonstitutive ale proiectului de toc-meli agricole ilustrează cu prisosință acest adevăr.

Prin acest proiect se stabilește, într'adevăr, că

1) Într'adevăr proiectul de lege prin care guvernul acordă ajutoare proprietarilor și țăranilor devastați din cauza răscoalelor, nu coprinde și pe familiile — cele mai numeroase — al căror avut n'a fost distrus, dar ai căror capi — sprijinul lor — au fost uciși. —

raporturile dintre capital și muncă (dintre proprietari și țărani) vor fi în mână și sub supravegherea a patru organe: *autoritatea comunală-județeană, comisiile regionale, consiliul superior al agriculturii și judecătorii de pace.*

Or, după aceeași lege, cei cinci membri ai consiliului superior al agriculturii sunt numiți de guvern; iar din cei l'alți cinci membri ai comisiilor regionale, unul, președintele, e numit de guvern, restul de patru (doi proprietari alegători în col. I de Senat, și doi țărani știutori de carte) fiind alesii consiliului județean, adică ai frunțașilor locali ai partidului de la putere. În ce privește autoritatea comunală, se știe că într'un Stat în care dreptul de vot al țărănimii e nul, ea va fi veșnic un instrument orb în mâinile guvernului. Iar judecătorii de pace, slab plătiți și amovibili multă vreme de la votarea legii, vor judeca, *fără apel*, conflictele de a douamână la care va da naștere aplicarea legii, principalul fiind: fixarea prețului muncii și al arenzei pământului. Și dacă mai adăogăm la acestea faptul că guvernul, prin ministrul său de interne, are puterea de a acorda sau refuza proprietarului în caz de nepotrivire la tocmeala cu țărani, dreptul de a introduce în țară muncitori streini, atunci tendința legii ni se descopere în toată goliciunea ei.

E un instrument de intimidare sigur, pentru proprietari de a-i determina să fie în totdeauna de partea guvernului, chiebat la putere prin mila regală.

Intr'adevăr, cum țărănimea nu are nici o putere legală, prin care să se impună atențiunei guvernului, deținătorul șuruburilor legii tocmelilor agricole, e firesc ca balanța acelor tocmeli să atârne veșnic de partea singurilor susținători ai

partidelor politice, setoase de putere : proprietarii și arendașii. Prețul asprei munci a țaranului și arenda pământului, nu va fi deci expresia meri-
tului acelei munci și a calității pământului închi-
riat, ci a potrivirii sau nepotrivirii culorii politice
a proprietarului cu partidul dela guvern.

De altminteri funcționarea mecanismului legii,
va fi foarte ușoară. Imi dai voturile, vei avea
învoeli rentabile. Nu? Arenda pământului îți va
fi scăzută, prețul muncii țaranului urcat. Și cum
nu s'a văzut încă, nici se va vedea, proprietar
sau arendaș, care să-și umple punga cu principii
politice în loc de parale, sper că toată lumea va
înțelege că voturile vor merge totdeauna cu gu-
vernul amenințător.

Iar țaranul va plăti în totdeauna, și ca în tot-
deauna, pentru cei ce se vor război pe spina-
rea lui.

Firește, în naivitatea lui, el va umple cu re-
clamații pivnițele comisiilor regionale și ale con-
siliului superior agricol, după cum se va plânge
și la judecătorul de pace.

Dar pretutindeni se va isbi de mâna biruitoare
a exploataătorului, care a pus la dispoziția guver-
nului a-tot puternic, voturile sale.

Și, slavă Domnului, miniștri ca acel ce se
căznea să smulgă dela un supleant, răpirea liber-
tății și a cinstei unui om nevinovat, se vor găsi
în totdeauna în țara românească, pentru ca ma-
gistratura să fie o unealtă în mâinile lor.

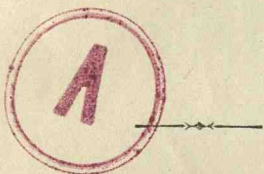
De aceea, pe cei ce se dau de democrați și
salvatori ai țărânilor, când, de fapt, ei nu lu-
crează decât la salvarea propriului lor partid prin
menținerea împilării acestei nenorocite clase, nici
unui bun român nu i-e iertat să-i cruțe, cu nici
un chip și prin nici un mijloc,

Cu atât mai puțin putea să-i cruțe unul din
acei mulți, cari au cunoscut direct modul lor de
a respecta libertatea și onoarea cetățenilor, in-
dependența puterilor în Stat și legile care le
cârmuesc.

Paris, Noembrie 1907.

TOMA DRAGU

Fost judecător supleant la Tribunalul Vlașca

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017